

jeziku se sme še le začeti, ko se je materinščina toliko utrdila v duhu otrokovem, da se razvoj mišljenja in jezika več ne ovira in moti, ako zraven pride nov jezik. In drugi še slavnejši pedagog pa pravi: »Učenca učiti tujega jezika, dokler popolnoma ne zna materinščine, je ravno tako, kakor bi kdo učil jezdit s sina, ko še hoditi ne zna«.

Gospóda moja! Že v lanskí sòlski razpravi sem omenjal peticij slovenskega naroda v Trstu in Gorici za osnovo slovenskih ljudskih šol in prosil učno upravo, da obrača tej stvari vso pozornost svojo. Peticije so utemeljene v zakonu in prosilci imajo popolno pravico zahtevati, da se njih želji ustreže. Ko se je v proračunskem odseku sklenila resolucija, ki se glasi: »C. kr. vlada se pozivlje, da obrača vso pozornost ljudskemu šolstvu na Primorskem in zlasti skrbi, da se izvede zakonita določba, da se vsem otrokom, ki so dolžni obiskovati šolo, omogoči poduk v materinščini po za to zmognih učiteljih, tako za gotovo upamo, da bode vlada skrbela, da se na Primorskem izvedo zakoni za cesarja zvesto slovensko prebivalstvo.« Gospóda moja, mi čutimo, da se dosledno in sistematično prezira v učenem oziru na Koroškem in Spodnjem Štajarskem slovenski narod, da ne more doseči pravice. Opozorim, ne gledé na Koroško, na to, da je na Štajarskem nad 400.000 Slovencev, pa nimajo nobenega zastopnika v deželnem odboru in deželnem šolskem svetu. Odkritosrčno obžalujem, da se je tudi na Štajarskem razvilo narodno nasprotje in preneslo v socialno življenje, katero nasprotje škoduje tudi gospodarskemu življenju. Odkritosrčno želim, da bi mi Slovenci z nemškimi sodržavljani v miru živeli; ali stajarski Nemci morajo se sprijazniti z mislijo, da je v zeleni Štajarski nad jedno tretjino prebivalstva slovenskega, ne smejo ovirati našega prizadevanja, da pravno in gnotno povzdignemo svoj narod.

Gospóda moja! Če pomislimo, kako stališče so zavzeli nemški nacionalci v celjski zadevi, moramo pač tako upanje vedno bolj zgubljeni. Kako je besnel poslanec dr. Foregger na razpravi z jasnega in stvarnega stališča gospoda Šukljeja! In kako neokusno se je širustil poslanec pl. Hoffmann, ko je mirno stvar naslikal g. Vošnjak. Poslanec pl. Hoffmann sklicuje se na informacije, katere je baje dobil iz dobrega vira, da sedaj v slovenskih ljudskih šolah napravlja otrokom velike težave novoslovenski pismeni jezik, ki se jako razlikuje od domačega pismenega jezika. Gospod poslanec naj se le pomiri! Mnogo let sem imel čast, ogledavati čisto nemške ljudske šole in odkritosrčno priznavam, da spomin na to mi je še danes jako prijeten, in to tem bolj, ker so mi nemški učitelji, s katerimi sem nekdanje uradno občeval, svoje zaupanje in prijaznost ohranili do današnjega dne. Pa to sem v vseh nemških nižjih šolah opazil, da narečuje, s katerim vstopijo nemški otroci v šolo, se od pismenega jezika bolj razlikuje, nego je to pri slovenskih otrocih. Gospod poslanec mi torej ne bode zameril, ako se ne spuščam v daljše razprave njegove, ki so v popolnem nasprotju z dejanskimi razmerami. Vse vprašanje se je od nasprotne stranke obravnavalo le s strankarskega in agitatoričnega stališča, in sicer na način, kakor bi se z dovolitvijo neznatne ali pravične zahteve omajali temelji države, na način, ki očitno kaže znamenja smešnosti in torej ne zasluži, da bi ga natančneje ocenjeval.

Gospóda moja, končno izjavljam, da mi zaupamo gospodu učnemu ministru, in to tem bolj, ker je on kot glavno načelo proglasil dolžnost vlade, skrbeti za kulturne potrebe vseh narodov države. Nadejamo se, da Njega ekselencenca uveljavi in izvede ta načrt. Potem

uprave, kakor si je postavil njegov rojak neminljiv spomenik z urejenjem avstrijskih financ.

Cerkvene zadeve.

Telovska procesija pri Sv. Štefanu na Dunaju.

Dovolite, gospod urednik, da Vam in čitateljem »Slov. Gospodarja« v kratkih besedah opišem največje veselje, katero sem po triletnem bivanju na veličastnem Dunaju doživel. Da me pa napačno ne razumete, naj dostavim koj v začetku, da to ni bilo posvetno, ampak dušno veselje, katerega priprosti Slovenec tako kmalu ne učka. Ako Slovenec pride v prestolnico države, gotovo si ničesar tako iskreno ne želi, kakor srečo, videti Njih veličanstvo blagega cesarja. To veselje sem imel že večkrat; a v najvišji meri sem je okusil na pretečeni praznik presv. Rešnj. Telesa.

Kakor znano se ta praznik povsod po širokem svetu, koder bivajo verni katoličani, kar najbolj mogoče slovesno obhaja. Nobena vasica, nobena župnija ne zaostane, še manj se v tem dajo prekositi mesta in trgi. Z veseljem še se vedno spominjam lepe svečanosti, s katero sem pred osmimi leti videl obhajati ta praznik v župniji Sv. Petra v Ljubljani. Vendar tudi Dunaj ta dan pokaže, da ni samo glavno mesto države, prestolnica svetlega cesarja, sedež kardinala, nego da je tudi središče avstrijskih katoličanov. Tudi tukaj se ta praznik obhaja in še kako! Na celem svetu ni enakega prizora, kakor je ta dan tukaj v stolni cerkvi Sv. Štefana. Gotovo več sto tisoč ljudi se zbere, le da bi videli to izvanredno svečanost, namreč procesijo s presv. Reš. Telesom. Tembolj je bila radovednost letos velika, ker se ta procesija tukaj zaradi neugodnega vremena že tri leta ni obhajala.

Tudi moja malenkost je tokrat bila navzoča; že ob 6. uri v jutro sem prišel tje ter si izbral izvrstno stališče, s kojega mi je bilo mogoče pregledati skoro ves trg okoli cerkve Sv. Štefana. Točno ob 7. uri nastane radosten vrišč; ljudje se vzdigujejo in vspenjajo, da bi boljše in lažje videli. Da so navlašč za ta razgled postavljeni odri bili napolnjeni, vsak ugodni prostor bil zaseden in je iz vsakega okna okoli stoječih palač gledalo po pet oseb, ni mi skoraj treba omenjati. Vsa se pričakovanja ozira proti ulici, iz katere drdra kočija za kočijo, jedna lepša od druge. Gospodje nadvojvode se pripeljejo v kočijah s šestimi konji.

Zdajci zaori iz stotisočerihih grl: »hoch!« Slisal sem tudi češki: »na zdar!« in se vé sem navdušeno klical naš: živio! Moški mahajo s klobuki, ženske z robei; veselje se neštevilni množici, sešli se iz vseh dežel, lesketa na obrazih, kajti Njih veličanstvo svetli cesar se bližajo. V krasni, le za to svečanost namenjeni kočiji, v katero je upreženih osem čilih belcev zlahtnega španskega plemena, pripeljejo se do velikih vrat stolne cerkve z bratom, nadvojvodo Karolom Ludevikom, spremljani od najvišje dvorne gospóde. Na vse strani blagodušni vladar prijazno odzdravljajo, njih dobrotljivo oko se ozira očetovsko milo po zbrani množici. Vendar tudi resna pobožnost se jim čita na častitljivem obrazu. Vse njihovo vedenje kaže vernega katoličana, kateri se pripravlja, da očitno spozná svojo vero ter vladarju vsega sveta, Gospodu nebes in zemlje, skaže svoje ponižno češčenje.

Pri cerkvenih vratih pričakujejo kardinal - nadškof, eminencen dr. Gruscha, obdani od stolnega kapitlja, podajo cesarju škropilnik z blagoslovljeno vodo in jih spremijo v cerkev. Tukaj se cesar z nadvojvodi po-

dajo v dvorni oratorij in ostanejo pri slovesni sv. maši, katero služijo kardinal s pomočjo dvornih duhovnikov. Po sv. m. i ob osmih se je pričela uravnavati procesija in je trajala do desetih. Predi so šli zastopniki mestnih župnij in raznih cerkvenih redov, potem otroci c. kr. sirotišnice in cesarski služabniki. Za temi so šli župan z mestnim zastopom, vitezi vseh c. kr. redov, c. in kr. kamorniki, dvorni svetovalci, vsi v krasnih opravih, in pa kanoniki stolnega kapitlja. Sv. Rešnje Telo so nosili kardinal, baldahinove trakove so držali kamorniki, na obeh straneh pa so korakali cesarski plemiči z gorečimi svečami. Za baldahinom so sledili Njih veličanstvo svetli cesar, obdani od gospodov nadvojvod tudi z gorečimi svečami in potem dolga vrsta dvornikov, ministrov in drugih veljakov. V procesiji je bilo tudi veliko drugih odličnih gospodov in gospa, in kaj se je več vredno, obnašanje vseh udeležencev, kakor tudi gledalcev je bilo spodobno, spoštljivo.

Ker so ulice, skozi katere je procesija šla, le malokateremu čitatelju znane, mislim, da mi ni treba navajati imen; omeniti le še hočem, da so bile skoraj vse palače okusno okinčane, pot z deskami pokrita in s cveticami potrošena. Posebno bogato ozaljšani so bili oltarji; na njih so bile krasne, umetniške podobe in dragoceni svečniki.

Vendar bolj kakor ves zunanji blišč ganila me je iskrena pobožnost odličnih udeležencev. Kdor bi se ne veroval, pri tej priložnosti se je lahko prepričal, da se katoliški duh med občinstvom dunajskim vzbuja in oživlja, in sicer ne le med priprostim prebivalstvom, nego tudi med izobraženci. Kako pa je to tudi drugače mogoče? Komu srce od veselja hitreje ne bije, ako pri taki velikanski in veličastni svečanosti vidi svetlega cesarja, mogočnega vladarja, korakati tako ponižno, tako pobožno za presv. Reš. Telesom? Gotovo srečna država, srečno ljudstvo, katero ima tako vernega glavarja! Kdo bi za takim zgledom zaostajal, kdo v širni Avstriji ga ne posnemal? Slovenci, rojaki dragi, hvalimo Najvišjega za tako blagega cesarja, prosimo ljubega Boga, da nam jih še mnoga leta ohrani; a posnemajmo tudi njihovo izgledno krščansko življenje, da bomo vredni sinovi milega očeta Franca Jožefa I!

—s.

Novi veliki zvon v Razborju pri Slov. Gradcu

Pri nas se je dne 3. t. m. obhajala »lepa nedelja«, kakor se to godi vsako leto na drugo nedeljo po prazniku presv. R. Telesa. Letos pa je bila ta nedelja še posebno vesel dan za nas, ker razven slovesne procesije z Najsvetejšim in asistiranje sv. maše se je vršila še druga nenavadna slovesnost. Potegnili so namreč v zvonik novi, 2004^{kg} ali okoli 36 — s kembeljem vred 38 — starih centov težki zvon, katerega je vžil ljubljanski dvorni zvonar, g. Albert Samassa, za 3046 gld. in nam ga dne 17. maja t. l. doposlal v Sp. Dravograd, od koder smo ga potem dne 29. maja sem pripeljali. Vožnjo je dal veliki posestnik in posebni dobrotnik cerkve, g. Martin Pleščivnik. Do podanka hriba so ga pripeljali 4 konji, od tam do cerkve pa 10 volov. Na potu so ga pozdravili zvonovi iz zvonikov v Slov. Gradcu, Starem trgu in Podgorju. Ravno tako so pozdravili med pokanjem možnarjev domači stari trije zvonovi svojega bodočega tovariša, ko se je blizal cerkvi.

Da bomo novi zvon dne 3. t. m. potegnili v zvonik, zvedelo se je to daleč okoli; zato je tisti dan prišlo sem veliko tujih ljudi, domačih pa se vé, da vsak, komur se je le še kak ud gibal, ker je vsak želel, zvon ne samo slišati, ampak tudi videti, ker se je že prej slišalo o njem, da bo zelo lep, kar je tudi res. Na njem so podobe: Sv. Trojica, sv. Družina in sv. Frančišek Ser., pod katerimi so primerni slovenski napisi. Spodaj ob

robu zvona pa stoje imena č. g. župnika Franca Klepač-a, cerkvenih ključarjev, botra in botre in še nekaterih dobrotnikov, kateri so največ darovali za zvon. Največji dobrotnik je 71letni starček, samični ofer Martin Zagradišnik, ki je daroval 1000 gld., potem užitkarja, Jurij Lesnik p. d. stari Podvajšek in Val. Križan p. d. stari Moljak, katera sta darovala prvi 500 gld., slednji pa 400 gl. Drugi so darovali po 200 gl., 100 gl. in nižje svote do 1 gld., kolikor je pač kdo hotel in mogel. Skrb, da se pripravi in v zvonik spravi novi zvon, prevzel je naš marljivi in za cerkev posebno vneti cerkv. ključar, Mih. Lorenci p. d. Žužalj, kateri se je z vsemi svojimi duševnimi in telesnimi močmi prizadeval, da se je vse delo v zvoniku in sploh vse početje srečno dovršilo. Bog mu obilno poplačaj ves ta njegov trud!

Nas ljubljani č. g. župnik so nam hoteli napraviti še večje veselje s tem, da so skušali dobiti več č. g. duhovnikov, pa se jim ni posrečilo, ker je bila ravno tisti dan v Škalah inštalacija preč. g. župnika in dekana. Bila sta torej samo dva soseda in našega č. g. župnika sosebna prijatelja, katera sta ob vsakej priložnosti jim ustreči pripravljena, namreč č. g. P. Rath, župnik šmiklavski, kateri so nam govorili s prižnice prelepe, slavnosti primerne besede, in č. g. Gr. Presečnik, župnik podgorski, kateri so procesijo vodili, katerima bodi v imenu vseh faranov tukaj izrečena prisrčna zahvala. Hvala tudi g. dvornemu zvonarju, da se je natančno držal obroka ter nam točno ob določenem času izgotovil in doposlal lepi zvon, katerega videti in slišati smo željno hrepenili, da nas sedaj že razveseljuje s svojim lepim in močnim glasom. Daj Bog, da bi dolgo še živeli veselili se njegovega glasu, ob smrtni uri pa da bi njegov glas nas vse spremljal tje, kjer nam je pripravljeno še večje veselje — v sveto nebo.

Jožef Podstenšek.

Gospodarske stvari.

Trgovina z lesom v nevarnosti.

(Konec.)

Tej besedi refakcija vira ne maram preiskovati, pomenja pa pri vožnji popust od vozov pri železnicah, in sicer dobi to oni, na čegar ime se pošlje, ali pa pošiljatelj. Pred več leti veljal je ta popust od vsakega voza in ob novem letu potem se je ta zdatna svota (zdi se mi 10 gold. od voza) vrnila dotičniku. Posebno malim trgovcem je to kaj dobro došlo, ker jim je jako olajšalo aktivno delovanje za prihodnje leto. To si je premislil zviti žid in z velikim svojim vplivom dosegel, da se je ta hleb kruha vzdignil visoko, da ga malokdo doseže. Veljala je svota sto vozov na leto, da se mu izroči dotična nagrada. Toda še to je premalo, ker se je še našel kdo, da je jedel zraven žida iz te skleda. Vzdignili so jo — gotovo na prizadevanje njegovo — na ogromno število tisoč vozov na leto, in sedaj je sedel že sam žid pri tej skledi, iz katere je lahko zajemal same čiste dohodke svoje prekanjenosti in — žalibog mogočnosti.

Tako je trajalo par let in s tem hudo stiskalo naše trgovce. Vedno bolj mogočen žid nadaljeval je svoje delo s hitrimi koraki in skoraj da bi se zgubilo že upanje našim trgovcem do samostojnosti brez židovskega pokroviteljstva. Posamezniku je to bilo že pretežko, kajti židovski vpliv sega že od sredine Koroške daleč globoko po Ogerskem, in povsod naperjen delovati nasproti drugim krogom. Treba je bilo tukaj neustrašenega žrtvovanja, skupnega dela in krepke volje. Zraven na se